

1949.I.1.

Referat af Udenrigsministerens møde med
Forsvarsministeren og de militære chefer.

Fredag den 4. februar 1949 kl. 11.

Til stede var:

Udenrigsministeren

Forsvarsministeren

Generalløjtnant E. Gørtz

Viceadmiral A.H. Vedel

Oberst Thygesen

Direktør Dahl

Udenrigsråd Brun

Sekretær Fischer.

Udenrigsministeren anførte, at der efter mange danske henvendelser var kommet et svar fra det britiske udenrigsministerium i sagen om refusion af Danmarks udgifter til minestrygning. Det engelske svar, som af Udenrigsministeriet var oversendt til Marineministeriet med skrivelse af 1. februar 1949, afviste et dansk krav på refusion, idet man dels henviste til, at den under 22. november 1945 mellem repræsentanter for U.S.S.R., De Forenede Stater, Frankrig og Storbritannien afsluttede overenskomst om oprettelse af "The International Organization for the Clearance of Mines in European Waters" ingen ordening indeholdt med hensyn til tilbagebetaling af det udlagte beløb, dels til at det særlige spørgsmål om de af den danske stat afholdte udgifter ved anvendelse af tyske minestrygere og tysk mandskab skulle være løst derved, at den britiske flagofficer i Tyskland i 1947 havde underrettet de danske og andre allierede marinemyndigheder om instruktionerne i forbindelse med disse udgifter. I instruktionerne hed det bl.a., at udgifter

Ekstakt tagt til de
arkiveret af et papir
D.F. 17
2

NB! siderne 2-6 er udeladt her, da de er uvedkommende; alliancespørgsmålet omtales først på side 7 og følgende sider, se næste side.

Udenrigsministeren udtalte, at han ikke havde flere sager at drøfte og spurgte, om Forsvarsministeren havde sager at drøfte.

Dette besvarede Forsvarsministeren benægtende, men spurgte om ikke Udenrigsministeren kunne give en kort redegørelse for den seneste udvikling i de skandinaviske forsvarsforhandlinger.

Udenrigsministeren oplyste, at de 3 skandinaviske landes ambassadører i Washington nu var blevet instrueret om at søge at forklare den amerikanske regering værdien af et skandinavisk forsvarsforbund. Alle tre lande var enige om at tilstræbe et sådant forbund. Fra norsk side havde der været to forudsætninger herfor, nemlig for det første, at man i fredstid med den nødvendige tidsprioritet og på overkommelige vilkår kunne få våbenleverancer fra U.S.A. Dette var også Danmark interesseret i. For det andet havde det været en forudsætning fra norsk side, at U.S.A. ville give tilsagn om hjælp i tilfælde af angreb. Man havde under forhandlingerne været inde på - og dette havde navnlig Udenrigsministeren gjort sig til talsmand for - at spørgsmålet om hjælp i krigstilfælde burde søges løst derved, at U.S.A. afgav en ensidig erklæring herom. Men efter den stedfundne udvikling måtte det formentlig antages, at det ville være vanskeligt at få U.S.A. til at afgive en sådan ensidig garanti, idet Amerika formentlig ville kræve gensidighed, d.v.s. tiltræden af Atlanterhavsunionen.

Det måtte anses for givet, at Sverige ikke for tiden var villig til at gå ind i en Atlanterhavsunion.

I øjeblikket bestod opgaven deri at søge oplysning om den amerikanske regerings stilling til et skandinavisk forsvarsforbund og at søge at forklare den amerikanske regering, at et sådant forbund var stemmende med vestmagternes interesser.

Hvis U.S.A. fastholdt standpunktet om, at der kun kunne ske våbenleverancer til medlemmer af Atlanter-

havsunionen samt til enkelte andre lande, såsom Grækenland og Tyrkiet, ville der ikke bestå mulighed for dannelsen af et skandinavisk forsvarsforbund.

Man måtte i så fald regne med, at Norge ville gå ind i Atlanterhavsunionen, medens Sverige ville holde sig udenfor.

For Danmark opstod så det store problem, om landet med Norge skulle gå ind i Atlanterhavsunionen, eller med Sverige holde sig udenfor.

Hvis Danmark holdt sig udenfor Atlanterhavsunionen, måtte man undersøge, om der bestod mulighed for at afslutte en forsvarsaftale med Sverige. Dette ville imidlertid sikkert blive vanskeligt, idet Sveriges hovedinteresse i strategisk henseende knytter sig til Norge.

Man kunne også tænke sig, at der blev søgt tilvejebragt en nordisk aftale om et vist militært samarbejde.

Det er regeringens opfattelse, at det ikke er klogt i øjeblikket at tage stilling til, om man skal modtage en indbydelse til forhandlingerne om Atlanterhavsunionen. Dette var også den norske regerings indstilling. Der må først foreligge oplysninger om U.S.A.s og de andre vestmagters stilling til et skandinavisk forsvarsforbund. Regeringen havde foruden at instruere ambassadøren i Washington også gjort skridt til at instruere ambassadørerne og gesandterne i de andre vestlige lande for at informere disse om Danmarks syn på forsvarsproblemet og for at påvirke disse landes regeringer.

Der var forskellige tegn på, at det danske standpunkt kunne vinde forståelse i visse af landene. Således havde den franske udenrigsminister udtalt sig forstående og havde ovenikøbet sagt, at han ville foretrække, at der blev dannet et skandinavisk forsvarsforbund, fremfor at Danmark blev medlem af Atlanterhavsunionen.

Den herværende belgiske og hollandske gesandt havde som deres egen mening til Udenrigsministeren udtalt, at de syntes, at et skandinavisk forsvarsforbund ville være den bedste løsning. Det var muligt, at en af beveggrundene til sådanne udtalelser var, at de pågældende lande var interesseret i, at Atlanterhavsunionen kom til at omfatte færrest mulige stater for derved at give disse bedre muligheder for at få våben, men det var ikke usandsynligt, at der også bestod andre beveggrunde.

Med hensyn til folketingsdebatten førstkommande onsdag udtalte Udenrigsministeren, at bestræbelserne fra flere sider ville gå ud på, at begrænse debatten og derved undgå en større principiel polemik. Man ville søge at nøjes med at skildre forløbet af de hidtidige forhandlinger, idet det ville være uheldigt i øjeblikket at afsløre de stærkt divergerende opfattelser med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt Danmark skulle tiltræde en Atlanterhavsunion.

I tilfælde af, at bestræbelserne for tilvejebringelsen af et skandinavisk forsvarsforbund endeligt var mislykkedes, ville Norden være splittet på langs. Dette ville fremkalde voldsomme diskussioner ikke kun i Danmark, men også i Norge, og det ville medføre konsekvenser, som ikke var til at overskue.

Dertil kom, at man, hvis Danmark tilsluttede sig Atlanterhavsunionen, ville tilføre kommunisterne nye argumenter, idet alt hvad den svenske regering ville anføre til støtte for sit standpunkt, ville blive anvendt af kommunisterne.

Også indenrigspolitisk ville der opstå en ulykkelig situation, idet man måtte forvente, at landet i diskussionen om, hvorvidt man burde tilslutte sig en Atlanterhavsunion, ville blive delt i to dele.

Generalløjtnant Gørtz spurgte, om der fra amerikansk side var fastsat nogen frist for afgivelsen af det danske og norske svar. Hertil svarede Udenrigsministe-

ren, at man i instruktionen af 13. januar 1949 til ambassadøren i Washington havde udtalt, at man regnede med, at de skandinaviske forsvarsdrøftelser ville være tilendebragt den 1. februar. Fra denne dato ville U.S.A. derfor have ret til at kræve et svar. Visse presseudtalelser giver udtryk for, at sagen skulle haste, men i det engelske udenrigsministerium tror man nærmest, at der ikke vil blive afsluttet nogen Atlanterhavsunion før til marts.

I pressen har der også været forlydende om, at der skulle afholdes en konference om Atlanterhavsunionen den 15. marts, og at det var usikkert, om foruden Vestunionens lande og U.S.A. og Canada også de andre i betragtning kommende fem lande skulle deltage.

På forespørgslen fra Generalløjtnant Gørtz udtalte Udenrigsministeren, at det ikke var sandsynligt, at man med det samme kunne få et svar fra U.S.A. og de andre vestmagters regeringer. Fra dansk side var man interesseret i at få en vis tid og en vis ro til rådighed.

Hvis vestmagterne bliver enige om en Atlanterhavsunion, kunne man tænke sig, at Danmark fik meddelelse herom, men at der iøvrigt ikke var noget til hinder for, at den danske regering ventede et halvt eller et helt år med at tage stilling til, om man skulle tiltræde pagten.

Det uheldigste ville være, hvis Danmark blev stillet overfor et bestemt krav om at tage stilling til spørgsmålet indenfor en kort frist.

Forsvarsministeren udtalte, at den norske stortingspræsident Natvig Pedersen under stortingsdebatten havde udtalt, at der skulle være mulighed for at genoptage de skandinaviske forhandlinger. Formentlig var grundlaget for denne udtalelse en formodning om, at visse forudsætninger, man fra norsk side havde regnet med, ikke ville være tilstede; således syntes chancerne for at få våben fra U.S.A. selv for medlemmerne af en Atlanterhavsunion ikke at være store.

Dette indtryk havde også den danske militærattaché i Washington fået.

Forsvarsministeren ønskede at fremhæve, at regeringen ikke havde taget nogen stilling med hensyn til spørgsmålet om Danmarks tiltræden af Atlanterhavspagten.

Viceadmiral Vedel gik efter forskellige samtaler i Oslo ud fra, at der ikke ville være noget i vejen for i tilfælde af, at der ikke blev dannet noget skandinavisk forsvarsforbund, dog at fortsætte det faktiske samarbejde mellem de tre landes værn.

Hertil svarede Udenrigsministeren, at man måtte være interesseret i at udvide dette samarbejde så meget som muligt.

Medens regeringen tidligere, navnlig i 1945, havde været betænkelig ved gensidige militærbesøg, så han nu gerne, at den slags besøg kom i stand i videst muligt omfang. Dette gjaldt så meget mere som den danske og norske Tysklandsbrigade nu var naboer.

På foranledning af Forsvarsministeren spurgte Oberst Thygesen, om der var nogen betænkelighed ved, at den danske officersforening i Tønder inviterede norske uniformerede officerer fra Tysklandsbrigaden på besøg i Tønder som gengæld for danske officeres besøg hos den norske brigade. Obersten havde hidtil næret visse betænkeligheder ved et sådant besøg, i hvert fald hvis de norske officerer skulle komme i uniform.

Udenrigsministeren nærede for sit vedkommende ingen betænkeligheder herved.

I denne forbindelse nævnede Viceadmiral Vedel, at der i øjeblikket var to norske søofficerer på besøg i Danmark for at studere det danske kystforsvar. Disse officerer optrådte ligeledes i uniform.

Mødet sluttede kl. 12.00.

Den 5. februar 1949.